

Better Practices for Safer Spaces - aflevering 2

*Hieronder kan je een volledige transcriptie lezen van het interview dat [Olave Nduwanje](#) had met **Jenebah Kamara van Jabari**, een safe space voor queer mensen van kleur.*

*een initiatief van Kaaitheater
met steun van Kunstenpunt / Flanders Arts Institute
in het kader van [How to Live and Work Today](#)*

KAAI
THEATER

KUNSTENPUNT

Olave: Welkom, welkom, beste en lieve luisteraars. Mijn naam is Olave Nduwanje. Jullie luisteren nu naar de podcast met de allerlangste naam in de historie van podcasts. Het heet Better Practices for Safer spaces. Ik had bedacht dat ik een pakkendere titel zou bedenken voor de podcast, maar dat is helaas niet op tijd gebeurd. Dus ik zit nog steeds met de lange titel van mijn research residency. Deze podcast is het resultaat van mijn research residency bij Kaaitheater sinds begin 2021. En het onderwerp van de research residency is - je raadt het niet - Better Practices for Safer Spaces. Ik heb dit thema gekozen omdat het de laatste zeven jaar een heel belangrijk onderdeel uitmaakt van mijn werk, van mijn denken, van mijn activisme en mijn ambities voor de toekomst.

Zeven jaar geleden had ik een heel grote verandering in mijn leven. Het begon met een burnout die uiteindelijk leidde tot een gedwongen opname in een psychiatrisch ziekenhuis en uiteindelijk tot ja, toch een heroriëntering van mijn leven. Dat heroriënteren, nu moet ik grote woorden gebruiken, want dan kan ik ze niet meer ... (lacht)

Die shift, die verandering in mijn leven was namelijk dat ik op zoek ging naar alternatieven voor de neoliberale, patriarchale, transfobische en racistische context en dynamieken, relaties en kaders waarin ik leefde en die ik ook heel erg had geïnternaliseerd.

Ik was tot die tijd een ondernemingsrecht advocaat en leefde echt diep in mijn neoliberale dream. Of nightmare, eigenlijk om eerlijk te zijn. Veel veranderde in die periode. En ik ging op zoek naar alternatieven, zoals ik al eerder zei. Maar die zoektocht naar alternatieven was vooral eigenlijk **een zoektocht naar gemeenschap**. Dus niet alleen van de juiste boeken om te lezen of de juiste Instagram personages om te volgen. Of twitteraars ofzo. Maar vooral om gemeenschappen te vinden **waarin ik die alternatieven kon leven**. In Nederland, Duitsland en België ondertussen. Die laatste zeven jaar zijn gepaard gegaan met vele teleurstellingen in die gemeenschappen, verschillende groepen en initiatieven waar ik bij betrokken ben geweest van de organisaties, maar ook wel vele openbaringen en vreugde en ook wel tot een ja toch tot een zekere mate ook stabiliteit. Maar wat het belangrijkste is, is dat ik in die tijd, de laatste zeven jaren en dus eigenlijk nu nog steeds, ik steeds tegenkom wat in die zeven jaar heel nieuw voor mij was. Het is **het idee van veiligheid in ruimtes en in organisaties en instanties en instituten**. Ik merk dat het gaandeweg de laatste zeven jaar vaak wordt benoemd, vaak gezegd en ik zie het zelfs in beleidsplannen. Enzovoort. Dat ik denk van, **wat is het eigenlijk?**

Het lijkt alsof iedereen weet precies wat het is. En ik ben meer en meer tot beseft gekomen dat ik eigenlijk zou willen kijken of het mogelijk is om mensen uit te nodigen en te betrekken bij een onderzoek. Wat betekent nu binnen de context van het activisme en het werken en organiseren, het *safer spaces* samenkomen zoals we dat hier in Nederland en België doen. Dus vandaar dat ik dacht van laat ik mijn research residency aanvragen bij Kaaitheater. Ik was ook heel blij dat ze daar enthousiast van werden.

Nou, hoe gaat dit? Wat gaat er gebeuren? Ik heb mensen uitgenodigd voor diepte gesprekken. En het zijn mensen die of bij een organisatie zijn of zijn geweest en die plekken organiseren of wensen te organiseren die een *safer space* claimen te zijn. Het doel van dit gesprek is het onderzoeken van de praktijk. **Hoe zorg je voor een Safer Space? En wat doe je dan? En zo concreet mogelijk?** Hiervoor is het belangrijk dat mijn gesprekspartner die ik straks ga introduceren reflecteert op diens handelen en diens geleerde ervaringen tijdens het interview. Op deze manier krijgen we hopelijk een ingezoomde, persoonlijke en dus sterk belichaamd beeld van de praktijk van het organiseren van zulke ruimtes, van *safer spaces* zo gezegd. Hierin willen we ons natuurlijk onderscheiden van abstracte ideeën en holle frasen. Zo natuurlijk is dat niet, maar wij willen ons daar wel van onderscheiden van die holle

frasen abstracte ideeën. Juist omdat we dat in deze tijd zo vaak tegenkomen op het gebied van dit onderwerp.

Nou het is heel breed, dat is voor mij heel belangrijk. Deze interviews en diepte gesprekken zijn niet bedoeld, op geen enkele manier om organisaties of individuen te gaan bekritisieren, maar vooral om samen te denken en uiteindelijk gezamenlijk tot een concretere en misschien een betere praktijk te komen van het organiseren van *safer spaces*. De reflectie die plaatsvindt tijdens het interview, en dit is meteen een uitnodiging aan de luisteraar, maar ook aan ons tweetjes als we zo met elkaar gaan praten, is om zoveel mogelijk een oordeelvrije observatie van handelen en ervaringen. Het idee is om die oordeelvrije observatie als startpunt te gebruiken voor een analyse van de praktijk. De onderwerpen en inzichten die we zeker in de komende podcastseries maar ook in dit gesprek zullen aankaarten hebben een heel hoog potentieel voor ongemakkelijkheid, twijfel, boosheid bij de luisteraar en ook misschien tussen ons twee om op te roepen. Dat mag. Ik ben van overtuiging dat weten ook voelen is. En dat kennis niet een of andere soort van cerebrale, geïsoleerde bezigheid is waar je dus een onderscheid kan maken tussen ratio, en dat dat een eigen leven kan leiden en redelijkheid en zo, los van de emotie en intuïtie. Dus ik nodig jullie uit om vooral ook te voelen. Wetende dat het voelen best heftig kan zijn, stel ik voor om voor deze podcast, deze avond, maar ook voor de rest van de serie ... Ik ga dat steeds blijven zeggen. Alles wat ik zeg voor dit gesprek is ook van toepassing op de hele podcast serie.

Dus als luisteraar, als spreker en als genodigde om zich te committeren aan een set van intenties. Intenties waarvan ik hoop dat ze ons kunnen helpen met het vormgeven van de toon, de aard en misschien ook wel de schoonheid van onze ontmoeting hierzo. Via de *airwaves* en voor jou en mij fysiek dan. Wij zijn dus nu allen toch ongebruikelijk intiem met elkaar. Mensen zitten naar het ons te luisteren op hun fiets, in de bus of in de tram of thuis of op de plee, weet ik veel. En euh, dus op een afstand van ons, maar tegelijkertijd heel erg met ons hier en betrokken met ons. Dat is een bepaalde ongebruikelijke intimiteit.

Ik zou graag die intimiteit vullen met de intentie om met name zorgzaam te zijn. Ik zie daarin drie dimensies. De eerste dimensie is **zorgzaam zijn jegens de spreekster** die we hebben uitgenodigd om haar ideeën, haar inzichten, haar kennis, haar ambities en verhalen met ons te delen. En ik hoop dat we die zorgzaamheid dusdanig inkleden dat zij de ruimte krijgt om wellicht niet de allerbeste woorden of terminologie te gebruiken of om misschien geen antwoorden te hebben of geen

antwoorden te willen geven. Dat kan ook. Om hardop na te kunnen denken om kwetsbaar te zijn met ons. Om zoekend met ons te praten en te denken zonder dat ze moet vrezen van de mensen straks zullen zeggen van “oh je hebt dat gezegd toen ik die podcast en ...” Weet ik veel, dan kan gebeuren (lacht). I mean, het is geen safe space out there.

Nou, de tweede dimensie om zorgzaam te zijn is de intentie om **zorgzaam te zijn jegens elkander**. Mensen zullen dit luisteren en kunnen over de gehele *interwebs*, zeg maar gesprekken aangaan over wat we hierover bespreken. En ik nodig jullie uit om daarin zorgzaam te zijn voor elkaar. En dat betekent denk ik ook wel om uit te gaan van elkaars oprechtheid, waardigheid, leergierigheid en goede bedoelingen. Voor zo ver dat mogelijk is, maar dat is gewoon een uitnodiging.

En met name ook omdat dit, tenminste, mijn insteek voor deze residency en ook voor deze gesprekken is een pedagogische insteek. Ik weet de antwoorden niet, anders zou ik de research residency niet hebben ingekleed. Of deze onderwerpen, als ik de antwoorden wist, dan had ik gewoon, weet ik veel, een boekje uitgegeven daarover. Dus ik ben hier om te leren. En ik neem aan dat iedereen die meeluistert ook hier is om te leren. Dus laten we elkaar de ruimte geven om het een en andere niet te weten en dus ook om te leren.

De derde dimensie is de intentie om **zorgzaam te zijn jegens jullie zelf**. Dus zelfzorg. Ik nodig jullie uit om bij ongemakkelijke inzichten, onverwachte feiten of pijnlijke gewaarwordingen, zorgzaam te zijn tegenover jullie zelf. Ik beschouw dat als het cultiveren van een nieuwsgierigheid naar die ongemak, naar die pijn. Dus niet zozeer het externaliseren van die pijn in Olave, Jenebah of Kaaitheater en wie dan ook allemaal in de technische staf hebben mij pijn gedaan en hebben mij me ongemakkelijk laten voelen. Maar meer naar binnen toe te kijken. Dus te internaliseren en ja, een nieuwsgierigheid te hebben, een blik naar binnen toe: wat verandert de uitdrukking die pijn doet of het feit dat dat ongemakkelijk is? Wat verandert het aan mijn zelfbeeld? Wat verandert aan mijn wereldbeeld? En hoe ben ik überhaupt aan die wereld of zelfbeeld gekomen? En waarom ervaar ik pijn als dat zelfbeeld of wereldbeeld in gevaar lijkt te zijn? En is die daadwerkelijk in gevaar? Samengevat, ik nodig de luisteraar. Ik nodig mezelf en jou, Jenebah uit om zorgzaam te zijn tegenover jullie zelf, tegenover elkaar, maar ook tegenover onze gast die ik onverwijd ga vragen na een hele lange monoloog om zichzelf voor te stellen. En haar organisatie. Who is you? Wie ben jij, Jenebah? Vertel, voor de mensen die dat nog niet weten.

Jenebah: Echt een moeilijke vraag. Ik ben Jenebah, ik ben 24 jaar en ik ben van Opwijk. Nadat ik u tien minuten heb gehoord dacht ik: wat zijn de typische dingen van mezelf dat ik wel wil delen om misschien de context van waaruit ik ga praten, dat mensen dan meer gaan snappen. Dus ik ben 24 jaar, maar ik ben hier niet geboren. Ik ben van Liberia en ik ben geadopteerd. Dus het zijn allemaal contexten van waar ik misschien mijn safer space-manier of manier van kijken ... Ook, ik ben nog geen sociaal werker, maar ik zit nu al in tweedejaars sociaal werk en ik heb gewerkt voor Wel Jong Niet Hetero, Çavaria.

Olave: en je hebt bij Wel Jong Niet Hetero iets heel interessants gestart. Of tenminste, gestart toch of niet?

Jenebah: Ik vind het moeilijk om te zeggen gestart. Ik heb dat niet persoonlijk gestart. Met heel veel mensen hebben wij de aanloop naar iets naar toe of we hebben iets geprobeerd op te bouwen. Maar het is nog volop in werking. Het is nog niet helemaal van de grond.

Olave: Maar de luisteraars weten niet wat het is. Vertel er eens over.

Jenebah: In 2019 ben ik met **Jabari** gestart. Ons doel, wat nog altijd ons doel is, is om een **safer space te creëren voor jongeren van kleur, jongeren die misschien in armoede zitten, jongeren die het moeilijk hebben en ruimte willen hebben om zichzelf te ontplooien**. Om misschien van elkaar te leren, maar vooral ook om **nieuwe mensen te leren kennen in een veilige ruimte**. Hoe en wat en hoe dat er allemaal gaat uitzien, dat wisten we nog niet, maar ons doel was wel om daar naartoe te werken.

Olave: Ik weet nog dat je mij op een gegeven moment, want ik was net komen werken in Brussel, mailde, want ik werkte toen ook bij een LGBT-jongerenorganisatie met een groot netwerk. Jij schreef me toen een mail van 'hey', ik ben hiermee bezig. Zou ik misschien met je aan tafel kunnen zitten om te brainstormen over hoe zo iets gedijt? Dat was superleuk gesprek, dat kan ik me nog herinneren. En ik ben eigenlijk wel een beetje benieuwd naar hoe zo'n project gestart werd. Waar kwam dat vandaan? Wie initieerde het? Het is toch een ongebruikelijk iets, een LGBT-project voor jongeren van kleur. Dat is ongebruikelijk toch?

Jenebah: Ja, want de overheid ging de subsidies uitdelen.

Olave: De federale overheid of de ...?

Jenebah: De Vlaamse overheid. Als ik het me goed herinner is het de Vlaamse Overheid. Het project waar je voor moest indienen was voor SOGI-jongeren. Seksuele oriëntatie, genderidentiteit. Dat is een term die eigenlijk niet meer wordt gebruikt. Dus dat was toen nog hip en iedereen gebruikte het. Maar tegen het einde, zie, ik weet zelf niet of ik het juist heb gezegd. En daar hebben heel veel verschillende organisaties hun dossier voor ingediend. En Wel Jong Niet Hetero heeft uiteindelijk die subsidie gekregen, maar ook verschillende organisaties, en elke organisatie had een andere insteek. Sommigen werkten met jongeren met beperking, anderen werkten rond armoede. Echt een brede kijk en eigenlijk heel interessant vond ik zelf. Wel Jong Niet Hetero wou zo'n safer space creëren omdat ze uit het onderzoek en uit heel veel enquêtes met hun achterban ook al door hadden van ja kijk, wij missen hier een bepaalde doelgroep. We weten het maar hoe en wat gaan we eraan doen? Hmm. En dan hebben ze die subsidiepot gebruikt voor een project en dan wilden ze in 2019 in januari beginnen met het project. Ze hadden ook iemand aangenomen, maar die persoon is gestopt. Die wou dan ook niet meer, omdat Wel Jong Niet Hetero en een persoon van kleur... of ja, dat klikte niet direct.

Olave: Voor die persoon of in het algemeen?

Jenebah: Voor die persoon was dat heel dubbel. Die wou dat zeker doen, maar de projectoproep kreeg heel veel kritiek. Dus ze hadden een sollicitatie uitgeschreven: solliciteer voor dit project. Die was dan uitgenodigd en dan was er keiveel kritiek: 'Hoe kunnen jullie dat hier doen? Wel Jong Niet Hetero. Jullie zijn heel wit, jullie zijn heel cis.' Eigenlijk bakken kritiek, en dan is hij gestopt.

Dan hebben ze een nieuwe sollicitatieronde moeten doen in juni. En ik was naar een avond, naar een panelgesprek gegaan, en dan werd er naar mij toe gekomen: Jenebah, we weten dat je met Vroeg Geboekt ... Ik was sowieso al van plan om iets rond queer en personen van kleur te doen. Ik wilde sowieso al iets opstarten. Ging het met een job zijn of niet, ik ging dat sowieso doen. Dus heb ik gesolliciteerd. Ik ben zo fars geweest, echt niet normaal. Ik heb echt zo'n slechte motivatiebrief geschreven. We hadden een opdracht moeten doen en ik zei: ik doe de opdracht niet. Ik had mijn reden gegeven waarom ik die opdracht niet ging doen en waarom dat verkeerd was om een opdracht te doen van "wat zou je doen om deze jongen te bereiken?" Want ik vond dat de omgekeerde reden. Je gaat dat niet eerst uitschrijven, je gaat dat met hen bespreken. Dat had ik duidelijk gezegd.

En ook intersectionaliteit, weten jullie wel waarvoor dat staat? Ik was heel fars en dan op de sollicitatie was ik heel slechtgezind, want ik kwam in dat gebouw en mensen keken al raar maar mij. “Hier ga ik niet werken, hier wil ik niet werken.”

Ik was al boos voor dat sollicitatiegesprek, boos in mijn motivatiebrief en toen. Ik wou de job niet. Ik had de job gekregen, maar ik dacht: vergeet het. En dan heb ik wel met mensen gepraat. En mensen zeiden, je snapt niet wat voor een oplossing en wat dat allemaal wel zou teweeg brengen. Toen dacht ik, allez, ik ga het toch proberen. Ik had voor mijzelf voorgesteld van wat ik niet wilde. Niet meesleuren, niet getokenized worden, en ik ga mijn tijd wel reserveren.

Olave: Dus je zegt eigenlijk vanaf het begin, je loopt dat gebouw binnen. Of bij de opdracht dacht je al van: ik voel me hier eigenlijk niet veilig.

Dus die kritiek was ook wel een beetje terecht. Is Wel Jong Niet Hetero de juiste plek voor een safe space voor jongeren van kleur?

Jenebah: Ja, en ook er was één woord waar ik heel woest van werd. Heb je affiniteit met de zwarte gemeenschap? Ik heb nog nooit het woord affiniteit ... Wat bedoel je daarmee? Bedoel je: ik kan daar naartoe en mensen gaan mij leuk vinden. Wat is affiniteit? Wiens affiniteit? **Ik heb nog nooit op een sollicitatie gezegd ik heb “affiniteit met de witte gemeenschap”**. Ik heb witte ouders, ik heb witte zussen. Niemand schrijft dat. Dus waarom doen we dat wel bij bepaalde doelgroep? Heb je affiniteit met de moslims? Heb je affiniteit met deze. Dat is superraar. Haal het eruit. Doe dat niet meer.

Olave: Ik vind dat ik interessant. Je zegt, ik ga daar werken, maar ik ga niet getokenized worden, mijn tijd reserveren en je grenzen. Je zegt eigenlijk meteen al, dat is niet helemaal gelukt.

Jenebah: Nee.

Olave: Dit is interessant, want dus nu de vraag zou kunnen zijn. We zouden dus voor de rest van de podcast dieper op kunnen ingaan van, ja, hoe zit dat met zogenaamde diversiteitswerkers of mensen die inderdaad in dit soort rollen komen in organisaties. De bedoeling dat ze een veilige plek organiseren voor anderen, maar zelf eigenlijk niet veilig zijn. Daar zouden we op in kunnen gaan. Want het is wel een ding. Een issue voor heel veel mensen die dit soort werk doen in organisaties. Vaak

ook onbetaald, vrijwillig zeg maar naast hun andere taken. **Het komt weinig voor dat je eigenlijk echt betaald wordt binnen organisaties om dit soort werk te doen. En de voorwaarden waarin je dit moet doen zijn op zichzelf niet veilig.**

Jenebah: Nee. Met de coördinator heb ik supergoed kunnen werken. Die ging helemaal mee in de kritiek. Van “oh, dat wist ik nog niet.” Ik had wel het gevoel, het voelt hier wel gemakkelijk op een manier. Ik kan hier wel zeggen wat ik voel en wat ik vind, maar dat ze nooit gaan begrijpen, en dat is niet hun schuld, **hoeveel moeite je daarin steekt om dat telkens te moeten zeggen.** En er is niet één persoon waar je je echt naar kunt keren. Want niemand van je collega's, niet van je dichte collega's, ook niet bij Çavaria, zou kunnen gesnapt hebben waarom het zo moeilijk is. Waarom moet je dat allemaal uitleggen en waarom voelt dat een beetje alsof je vals aan het spelen bent. Of voelt dat niet authentiek. Omdat je een safer space wil creëren, maar de werksfeer in het algemeen voelt niet veilig. Ja, en dat was ook mijn insteek. **Ik ging samen met de jongeren iets maken waar ik mij ook veilig bij voelde.** Iets waar ik ook thuis kon komen. Een groep waar ik me ook goed bij voelde. Dat was ...

Olave: Want je bent ook in die categorie. Je bent jong ...

Jenebah: Ja, ik ben die leeftijd alles. Dat was mijn insteek, ook bij mijn adoptie. Ik heb er heel hard naar op zoek gegaan. Ik ben daar nog steeds naar op zoek. Die veilige ruimte, de ruimte waar ik mij helemaal zelf kan zijn, waar ik heel kritisch kan zijn. Waar ik heel blij mee kan zijn, maar ik ook wel meer mezelf kan tonen. En op dit punt in mijn leven, ik ben nu 24, heb ik dat nog steeds niet gevonden. Nog steeds niet de plek waar ik mij helemaal op mijn gemak voel. Want bij heel veel queergroepen vind ik dat alles te over geseksualiseerd is. Daar voel ik mij niet comfortabel mee. Ik ben ook niet iemand die direct zo: ik ben kei-blij, blij dat ik mag zijn. Ik ben ook niet een heel supersociaal persoon. Dus ja, dat was altijd zoeken. En ook, ik heb pakweg twintig jaar van mijn leven meer bij witte personen gezeten dan bij personen van kleur. Dus ook weer een mix van mmm. Hoe gaan zij mij aanvaarden? Want iemand die geadopteerd is op is op heel veel vlakken geprivilegieerd, maar ook weer niet. Dus dat komt op heel veel lagen van: hoe ga ik overkomen?

Olave: Je komt eigenlijk dan in zo'n context. Je gaat zo'n project vormgeven. En je hebt bij voorbaat al een eigen historie van onveiligheid die heel erg leidend is en jou inspireert om een safer space te creëren omdat je die ook nodig hebt. Maar je zit ook

in een organisatie waar je zelf denkt van pfff, I really want ... En dan moet je de mensen die de aanvraag hebben gedaan, die die dus hebben geconcipieerd, dat is belangrijk... moet je dan toch op je werk hen soort van opleiden, informeren en onderwijzen over wat je aan het doen bent en waarom. Zeg me dat je tenminste heel goed betaald werd.

Jenebah: Ik werd goed betaald. Dat was niet alleen Wel Jong Niet Hetero. Dat was ook actiepunten schrijven voor de overheid.

Olave: Echt?

Jenebah: Ja, en dat was ook wat ik zei. **Ik ga niet een to do-lijst schrijven van dit is de checklist en dan is alles ok. Nee, dat is een work in process. Je moet daaraan blijven werken. Ik heb niet alle antwoorden. Ik heb misschien één of twee antwoorden, maar ik heb niet hét antwoord. Er zijn zoveel diverse groepen. Elke groep heeft iets anders nodig.** Maar ik vind niet dat er een voorwaarde moet zijn van een project dat je op het einde een paar tips kunt geven. Is niet het proces ernaartoe belangrijker dan het eindresultaat?

Olave: Wacht even, we will get to that. Dat is een heel goede observatie dat je daar doet. Dat het hele proces richting veiligheid of meer inclusie, dat het misschien nog belangrijker is dan de output. En dat is ook de reden waarom ik, ja, ik ga er toch op in. Dat is de reden waarom ik ervoor heb gekozen om de gesprekken die ik voer met mensen, om die juist transparant en openbaar te maken. Het proces is belangrijker dan ik die een werk of een schrijfsel maak aan het einde van een hele lange research residency. Zoals: dit is wat safer spaces betekent. Het leek me juist interessanter om mensen als jou uit te nodigen om te laten zien dat het proces daarnaartoe naar kennis vergaren dat ook heel belangrijk is. Dat is echt heel mooi dat je dat zei. Maar even terug op de kritiek die Wel Jong Niet Hetero had gekregen. Maar jij hebt op geen moment gekozen van ok, ik heb dus nu de baan. Ik ga de baan toch doen, want ik heb de mensen gesproken en die zeiden tegen mij van hey, daar zit toch wel echt een potentieel. Ik bedoel, ik neem aan dat tegen je gezegd werd: je kan er heel veel mee doen. En het is belangrijk dat jij dat doet in plaats van een ander persoon. Sta je nog steeds bij dat besluit? Denk je dat het een legitieme strategie is om te zeggen van het is belangrijk om binnen in organisaties dit soort dingen te gaan doen?

Jenebah: Wel, ik moet wel echt terugkomen op mijn beslissing omdat er nu wel een soort consensus van “wij moeten zoveel mogelijk verschillende personen in een bepaalde witte structuur of witte huizen binnenkrijgen. Want hoe meer personen, hoe meer stemmen.” Maar ik heb gezien dat de optelsom van al die mensen op het einde er uiteindelijk niet toe doet. Want er is een bepaalde structuur en ok je bent misschien met 2, 3 personen en je probeert die structuren aan te passen. We zijn nog altijd met veel te weinig. **En dan is de vraag: is je gezondheid, je ruimte, je tijd ... Wil je dat op lange termijn opgeven om dan binnen 5 jaar misschien een paar structurele veranderingen te zien?** En dat weet ik niet. Ik weet niet of de verantwoordelijkheid die je misschien jezelf oplegt, of dat op lange termijn wel zo goed is. Als ik dat aan mezelf vraag denk ik nee, want ik denk eerlijk gezegd dat er nog veel meer jongere mensen of veel meer andere mensen met bepaalde ideeën al veel toffe dingen uit de grond hebben gestampt. Waar ik misschien veel meer aansluiting bij ga hebben dan een organisatie bouwen die al veel langer bestaat, die wel iets aan de structuur ga willen veranderen. Dan vraag ik mij af wil ik daaraan meewerken. Nee, dan zou ik liever voor de iets coolere, de iets meer vindingrijke... Dan zou ik dat toch wel liever willen doen.

Olave: Je zegt het gaat dus om om een soort van rekensom? **Een balans tussen je werk goed doen en niet uitgeput raken. Niet al het werk en ook je eigen veiligheid in de context van zo'n organisatie te waarborgen, je eigen grenzen moeten bewaken. Als ik dan zou zeggen tegen organisaties die misschien wel denken van ja maar we moeten toch wel wat?** En we willen wel inderdaad mensen van kleur aannemen in de hoop dat het dingen verandert, whatever I don't know, maar ok. **Als ik dan tegen hen zou zeggen, van ja, zorg ervoor dat het al veilig is voordat je iemand aanneemt. Zou dat een oplossing zijn?**

Jenebah: **Dat zou echt groot verschil maken.** Achteraf gezien. Rachel heeft mij die tip gegeven: zorg dat je een goede psycholoog hebt. Zorg dat je iemand die van in het begin met u meegaat. Als je dat niet hebt, maak een **code of conduct**. Maak een papier op met de organisatie. Stel, als dat en dat gebeurt, dan wil ik dat deze persoon ingrijpt. Stel dat dit of dat gebeurt, dan wil ik dat er een extra AV of zo wordt georganiseerd. Het contract wordt opgemaakt zonder jou in het achterhoofd. Er wordt geen rekening gehouden met “aja pesten mag niet.” OK, pesten op het werk mag niet. Maar wat is pesten? Is racisme, is dat ook een penalty? Al die dingen worden allemaal niet in het contract opgenomen.

Olave: Wanneer is een grap een grap?

Jenebah: Waar is de grens? Ook de seksueel overschrijdende grens. Al die dingen, dat zou eigenlijk zwart wit in uw contract moeten gezet. En dat zorgt ...

Olave: Of je inbox die vol raakt vooruit met ieder persoon in de organisatie die denkt van jij gaat mij nu vertellen wat ik moet doen tegen racisme. Hier ben ik niet voor aangenomen, mensen.

Jenebah: Voila, dan toon ik dat papier. Maar ook zo van: ik ben hier niet om alle uitleg te geven over mijn haar. Ik ben hier niet om uitleg te geven of ik wel of niet donkerder word in de zon. Voor al die dingen ben ik hier niet.

Olave: Of als er de voor zoveelste keer iets gebeurt in de media dat je dan bij de watercooler of bij de lunchpauze moet uitleggen waarom het racistisch is.

Jenebah: Ja, eigenlijk al die dingen. Misschien was ik voor heel veel collega's heel afstandelijk. Misschien zelfs grof maar zo ben ik. En ik zal misschien wel meer afstand houden, want ik hou jullie in het oog. Na een bepaalde tijd zie ik, ah zo zijn jullie.

Olave: Je gaat dan Jabari starten en mijn vraag is dan eigenlijk. Wat was jouw visie op veiligheid dan wel?

Jenebah: Misschien ben ik eerst eens gaan rondvragen van: wie is er hier? Het kan toch niet zijn, zeker het woord safer space heb ik nu al twee jaar zien rondgaan in een paar panelgesprekken. Toen dacht ik ok. Ik maak een lijst. Ik heb echt een lijst van keiveel organisaties van België tot in Nederland, Duitsland, Amerika. Ik heb geen schaamte, ik stuur iedereen. Dus dat heb ik ook gedaan. In een week tijd heb ik 600 mails of zo verstuurd. Allemaal verschillende mensen. Ik heb ook gevraagd "mag ik op gesprek? Mag ik een Skype gesprek omdat ik jullie good practices wil horen." Mijn vraag was "wat is voor jullie safer spaces. Wat hebben jullie eruit geleerd? Waarvoor moet ik oppassen en wat kan ik zeker leren van jullie good practices?" Ik moet heel eerlijk zijn, ik heb daar bijna amper antwoord op gekregen. Twee, drie weken in, ik ben in juli gestart en half augustus dacht ik dit is niet grappig. Dit vind ik zelf zelf niet meer leuk. Ik heb heel veel vragen. Ik heb zelf heel veel vragen teruggekregen. Ja, maar ja, hoe bereik je dan die persoon van kleur? Ik dacht dat zij het antwoord gingen hebben. Maar, uit onderzoek of uit gesprekken bleek gewoon, die is echt een heel groot probleem. En toen dacht ik ehm, de bedoeling van dit project was dat ik een soort raad ging maken van allemaal

organisaties die dan zo in groepjes zouden zitten en die mij dan advies gingen geven en dan zo gingen helpen. Weg van de baan. Vergeet het. Ik heb er niks aan.

Olave: Ik heb er niks aan (lacht)

Jenebah: Nee echt. Ik heb gezegd ik ga dat niet doen. Dus schrap dit. Eigenlijk heel het project dat werd geschreven door iemand van Wel Jong Niet Hetero. Nee, nee ...

Olave: Dat kon nog niet, want veel mensen hadden gewoon geen antwoord

Jenebah: Voila. Dat ging echt van de baan. Toen heb ik gezegd, wat ik kan doen is het aan de jongeren zelf vragen en dat is wat ik de eerste twee maanden heb gedaan. Heel veel op gesprek gaan, heel veel erover gepraat, gepraat, gepraat. Wat willen jullie doen? Alle ideeën gewoon opgeschreven. Wat is safer space, boeken, eigenlijk heel veel informatie krijgen. En toen heb ik een gesprek met jou gehad en toen dacht ik: nu zijn er weer de theorie daarachter en heel veel ideeën. Maar misschien moeten we het gewoon al proberen. **Misschien moeten we nu al zeggen kijk, dit is met drie, vijf mensen. Dit is een safer space. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat die vijf mensen die erin zitten veilig voelen? Hoe gaan we dat doen en hoe kunnen we verzorgen dat zij toch wel autonomie hebben en niet het gevoel hebben dat ik zo constant aan het dirigeren ben?** Hoe gaat dat lukken?

Olave: Dus je had een besef van ok. Let's get started. En ik roep die drie, vier, vijf mensen bij elkaar. Die worden dus het begin van hoe we... Die gaan mee beslissen hoe we... En je had meteen een besef, **ik zit op een soort van sleutelpositie, een machtspositie. En hoe ga ik daarmee om?** Al zijn de degenen die zeggen ja, die eigenlijk de coördinator is van zoiets? Hoe zorg ik ervoor dat het dus wel nog steeds veilig is? **Dus dat het van hun is, zeg maar.** Ja?

Jenebah: Ja, en het eerst zoals ik toen heb gezegd. Want ik moet dat verantwoorden aan de overheid. Ik moet dat verantwoorden aan Wel Jong Niet Hetero. Ik moet alles opschrijven. Ik moet mijn vergaderingen, ik moet elk ding dat ik heb uitgegeven, moet ik verantwoorden. Dus ja, ik ben heel zuinig, dus ik ga hier niets op doen. En toen zeiden ze ja maar ja, je moet er wel iets mee doen. En toen heb ik een weekend georganiseerd, het eerste weekend. Maar wat je daarvoor wou zeggen is het eerste wat voor mij belangrijk was: autonomie, dat heb ik ook met mijn andere projecten gedaan. De organisatie mag hier niks over posten. De organisatie mag niet zomaar Jabari op hun site zetten.

Olave: Ok.

Jenebah: De organisatie mag niet zomaar Jabari op Facebook of op Instagram zetten. De organisatie mag ook niet zomaar zeggen met de media of met de minister: aja, we hebben een project. Nee, want jullie hebben geen project. Wij hebben een project. Dit is het geld dat jullie hebben verzameld en wij gaan er iets mee doen. Maar er is nooit een overeenkomst geweest dat wij zomaar gaan aansluiten bij jullie. Dat staat niet op papier.

Olave: Je ging meteen voor de voor de slagader. Ik bedoel ... Heb je die gewonnen?

Jenebah: Ja, natuurlijk. Dat is ook het ding. **Je kan niet zeggen dit is authenticiteit als jullie daar constant mee gaan wapperen bij de overheid van kijk, hoe mooi het project dat “we” hebben gedaan.** Ziet u al die mensen? Geen enkele foto stond er zomaar op de site. Nee, en de reden is, want ik wou de prospectie niet hebben van “zie hoe divers dat we zijn”, want dat zijn we nog niet.

Olave: En wie is we?

Jenebah: Wel Jong Niet Hetero. We zijn nog niet zo divers, dus ze mogen dat niet zomaar tonen. Ik wou dat ook echt niet.

Olave: Dus je roept deze mensen bijeen? We gaan een weekend ... De eerste activiteit is met elkaar in gesprek gaan. Hoe ging dat? Je hoeft niet mensen bij naam te noemen. Ik ben wel benieuwd naar hoe. Hoe kwam je op die veiligheid?

Jenebah: Ik was uitgeput. De tweede avond was ik met mensen aan het praten, ben ik gewoon zo in slaap gevallen. Mijn lichaam was uitgeput.

Olave: Dat is heel heftig wat je beschrijft.

Jenebah: Ja, ik wou dat ook allemaal alleen organiseren want ja, ik wou niet mensen van erbuiten vragen. Ik heb ook voor al het eten gezorgd. Ik heb keiveel gekookt. Heel veel eten, want dat was het ook voor mij. Sommige mensen hadden gewoon niet de vrijheid om... “aja, ik neem hier de trein. Ik zal jullie wel ontmoeten in Brussel.” Nee eigenlijk, alles moet voorzien worden. **Dat is ook veiligheid. Veiligheid, dat je er kunt geraken, dat je er kunt eten en dat je naar huis kunt**

komen. Dat is ook safe. Toen zag ik safer space, dat is voor elk van hun anders. Maar hoe gaan we ervoor zorgen dat dat kneedbaar is? **Want de één wil veel dieper in theorie gaan. Want wat is interseksualiteit, en daarover discussiëren. De andere wilt eigenlijk meer slam poetry. Die wil eigenlijk meer de kunsten. De andere heeft niet echt een mening en dan is er iemand die heel luid is en gewoon graag wil babbelen. Dan is de vraag. Hoe gaan we dat bij elkaar brengen?**

Dus heb ik echt zo op papier allemaal vragen. Iedereen moest meeschrijven en ik ging die allemaal bundelen. Dus heb ik echt twee dagen... we hebben nog activiteiten gedaan, maar ik heb ook **die definities, ik heb die allemaal meegepakt. Ik heb die allemaal uitgetypt als ik thuis was. En toen zag ik wel een soort rode draad. Wat is safer space voor u. Heel veel kunst, heel veel vrije tijd ook wel wat théorie en... Ik denk dat dat wel het belangrijkste is. Gewoon de ruimte hebben om elkaar te leren kennen.** Dat was voor hen eigenlijk wat hun safer space moest zijn. Dat was eigenlijk het begin. Niets meer.

Olave: Welke leeftijdsgroep hebben we het dan over ongeveer?

Jenebah: Van 19 tot 35.

Olave: Ok! Da's heel, heel wijd.

Jenebah: Eigenlijk mag je dat niet zeggen, want voor de overheid is het maar tot 30.

Olave: Dus tot 30 voor de overheidsluisteraars, tot 30.

Dan ben ik binnen, want ik heb ook met jongeren gewerkt van die leeftijd. Wel wat jonger, 15, 16 ongeveer. En een van de dingen die ik opmerkelijk vond was dat ook best jonge mensen angst hadden voor gecancelled worden. Weet je. De angst om ge"called out" te worden. Want heel veel van deze soort van taal die we gebruiken rondom anti-racisme rondom feminisme, dat is geen erg laagdrempelige taal. Allemaal universiteits-dadadada. En ik zag dan ook jongeren die dat allemaal niet wisten. Of het moeilijk vonden om te begrijpen en die dan in de ruimte stilletjes werden omdat ze dachten van ik zeg straks iets verkeerd en dan vindt iedereen me problematisch, of niet leuk, whatever. Zag je dat ook gebeuren en had je daar ook een strategie voor? Gingen jullie daar afspraken om maken, om ervoor te zorgen dat het niet te hoogdrempelig werd? En dat mensen niet bang werden om vragen te stellen?

Jenebah: Ik denk dat dat wel een kritiek voor mijzelf is. Als ik naar mijn omgeving kijk, dan zijn het meestal mensen die gestudeerd hebben of gestopt zijn met studeren of die meestal wel mee zijn met bepaalde boeken of stromingen zoals het feminisme ofzo. Die misschien bell Hooks ofzo hebben gelezen. Ja, dat was ook al een probleem. **Als je alleen maar hooggeschoolde mensen samen krijgt, dan ga je bepaalde gesprekken hebben.** Wij hebben daar geen rekening mee gehouden. Maar, wat ik wel heb gemerkt, ik ga niet de persoon bij naam noemen. Die, "ja ik ken al die termen, maar ik zal dat en dat doen." Dus die bracht ook wel die nonchalance in. Ik denk dat dat ook wel belangrijk is. Niet alles kun je in woorden plaatsen. Niet alles kunnen wij in een term plakken van aja dat is een good practice. Ik denk dat ik daar van in het begin meer rekening mee had moeten houden. Want de overheid heeft graag moeilijke woorden.

Olave: Heb je het idee voor de jongeren die je dan zeg maar in het begin had en die later aankwamen... ik ga het niet empowerment noemen, maar gewoon dat hun wensen centraal werden gesteld? En dat ze echt werden betrokken... Dat ze een weekend hadden en er werd hun gevraagd, wat wil je eigenlijk. Dat ze die onderhandelingen zagen gebeuren. Heb je het idee dat het iets voor hen betekende? Dat het iets met hen deed?

Jenebah: Ik heb het geprobeerd en ook om toch wel wat context te geven: Covid is ook nog gebeurd wat het proces supermoeilijk heeft gemaakt. En ik hoop dat het voor de jongeren veel heeft betekend. Maar ik denk ook wel, het beginproces is voor niemand gelijk. Als je vergadert, wat ga je doen, hoe ga je het organiseren, hoe kun je het geld gebruiken. Je zit nog niet in de doe-fase.

Olave: Nam je hen mee in de keuzes rondom geld besteden?

Jenebah: Ja, in het begin heb ik echt heb ik echt duidelijk gezegd: dit is het budget. Ik heb alles getoond. Dit is wat we hebben. Wat willen we organiseren. Hoe zouden jullie een begroting maken? Hoe zou jullie dat doen? **Ik heb heel veel gevraagd, maar dan achteraf denk ik was dat wel zo nodig? Was het betrekken tot dat punt voor sommigen wel nodig?**

Olave: Ja, ik weet niet.

Jenebah: Die overwegingen vond ik heel moeilijk, want op lange tijd. Je moet eigenlijk heel veel sleuren aan de jongen. Wil je dat doen, hoe zie je dat ... **Je bent**

de ondersteuner, maar je moet heel veel trekken. Maar je hebt wel een tijdslimiet. Als ik geen tijdslimiet had, als ik vijf jaar had, dan had ik het zo langzaam laten gebeuren.

Olave: Maar dan vraag ik me af. Is het wel veilig voor jou geweest om een tijdslimiet te hebben gehad om iets te doen wat eeuwenlang van van onderdrukking en marginalisering heeft gecreëerd. Ik bedoel, het is toch ook wel een beetje een beetje een probleem om te denken dat je zo'n grote marginalisatie van LHBT jongeren van kleur, dat je dat binnen een jaar of twee in Gent gaat oplossen.

Jenebah: Dat was ook mijn kritiek punt naar de overheid. Ik heb dat ook in mijn dossier geschreven. Wat willen jullie in een jaar en een half... Dat is onmogelijk omdat elk individu, dat heb ik ook van in het begin gezegd... als er iets is, bel mij, sms mij. Ik ben bereikbaar. Was dat zo slim geweest op het einde? Dat weet ik niet, maar heel veel jongeren hadden misschien in de eerste plaats gewoon psychologische hulp moeten krijgen.

Olave: Oh ja?

Jenebah: Gewoon de ruimte om eens een uur en een half of twee uur op hun gemak eens goed met iemand te praten. Ze mogen van alles tegen mij zeggen. Maar de verhalen, de ervaringen, ik absorbeer heel veel. Ik heb veel meegepakt. Ik werd er persoonlijk niet goed van. **Een collega van mij zei ja, maar jongeren willen gewoon ontmoeten, fuif. Ik zeg ja, maar dat zijn meestal de jongeren die misschien niet zo'n problematische jeugd hebben gehad. Die misschien wel klaar zijn om in een ruimte te gaan en te gaan dansen. Maar heel veel jongeren hebben misschien die nood, maar hebben misschien nog niet de kans gehad om dat te proberen. Ze hebben echt nog veel steun nodig.** En toen dacht ik van ja, hoe ga ik het geld op lange termijn goed gebruiken? Zodanig dat zij er ook op lange termijn betere effecten van hebben.

Olave: Je beschrijft nu iets wat ik ook wel vaker heb opgemerkt in safer spaces. En dus niet alleen maar voor jongeren, maar ook volwassenen. Heb ik ook vaak gemerkt **dat de scheidslijn tussen therapeutische, ja wat zal ik zeggen, behoeften, noden en het potentieel van collectieven van delen en samenkomen en erkenning zoeken bij elkaar, van geleefde ervaringen enzovoort... en daarna de stap naar we gaan nu dingen bedenken, dat we dat wel kunnen oplossen voor**

anderen over onszelf, whatever... **dat die scheidslijn wel heel moeilijk te pakken is.** En ik heb ook vaak meegemaakt als ik in support groups ben of andere soorten van contexten... dat ik merk dat mensen met zoveel pijn en zoveel trauma in de ruimte zijn dat ze die... denken kwijt te kunnen en dat het eigenlijk... Als facilitator of als coördinator ben je daar niet altijd toe, you know, equipped. Ik ben geen psycholoog. **En dan is de vraag of de belofte van een safer space daarin ook niet een beetje toch een beetje een misleidende term is.**

Jenebah: Een utopie. We hebben het zelf ook al meegemaakt. Je gaat naar een evenement of zo. Je doet gewoon een voornaamrondje met namen ofzo, maar iemand die spreekt begint heel hun geschiedenis te vertellen. En dan voel ik dat zelf: dit is eigenlijk niet de plaats.

Olave: Het is ook niet niet veilig voor hen eigenlijk.

Jenebah: Nee. **En dan heb je de grote termen als consent en code of conduct.** En al die dingen om dat in veilige banen te brengen, maar eigenlijk niet 100 procent veilig. **Je kunt nergens 100% veiligheid garanderen, en ernaartoe streven vind ik perfect, maar ik vind ook dat je dat van in het begin wel moet meegeven.** Voordat je iets deelt, weet wie er in de ruimte zit en weet “het kan naar verschillende mensen toe gaan.” Ook al wil ik dat niet, je kunt nooit volledige garanties geven.

Olave: Wat ik altijd probeer te doen als ik een groep faciliteer, is om het begin, als het over onderwerpen kan gaan waarvan ik denk van dit kan heel wat oprakelen bij mensen, probeer ik altijd eerst aan te geven van “hey, dit is helaas een beperkt... De manier waarop we helen en therapeutische dynamieken en relaties kunnen waarborgen is maar heel beperkt.” Dan zorg ik er altijd voor dat je niet iets zegt en na de meeting vastzit met herbelevingen of met een nagevoel, dat je misschien niet veilig bent om terug naar huis te gaan. Want je kan zomaar in de dissociatieve toestand komen doordat jij of iemand anders iets opnoemt wat heel erg heftig is. **Dan zeg ik altijd laten we in ieder geval denken dat dit een beperkte space is en het misschien slim is om om als er dingen zijn die echt heel erg intens zijn die je echt kwijt wil... om na te gaan bij mij of bij bij de groep van “kan ik dit bespreken.”** En om dan ook strategisch te zijn van: is dat wel iets waar we je in kunnen bijstaan op dit moment, bij zo'n heftige ervaring.

Jenebah: Eigenlijk had ik gewoon graag gewild bij elk evenement, ook in de toekomst, dat we zo'n soort aanspreekpersoon hebben. Een psycholoog of hoe je

die ook wil noemen. Als het echt moeilijk is kan je naar die persoon gaan. Dan moet je het niet per se in de ruimte zeggen, maar dat je daar wel naartoe kunt gaan. Is dat een oplossing? Ik weet het niet. Maar dat is misschien wel iets in de goede richting. Dat als emoties toch oplaaien en echt groot zijn je voelt je niet goed, dat je wel ergens heen kunt.

Olave: En ook om op die manier niet de indruk te wekken dat als er therapeutische, psychologische behoefte is, dat je dan als organisatie of als event of als whatever... Dat we iets kunnen doen voor je, maar de beperkingen in acht nemend. Anyway, misschien had ik dus niet een telefoon beschikbaar moeten maken voor mensen die gewoon eigenlijk iemand nodig hadden om mee te praten. Ik was iets aan het opbouwen.

Jenebah: Ja, ik doe dat wel heel graag. Ik ben heel zeker en ik geef graag een luisterend oor. Maar toen met een gewone telefoon wist ik, van oei. Ik ben op een heel hoogdrempelige manier aan het communiceren. Want ik ben aan het mailen, ik ben op Facebook aan het posten. Ik ben op Instagram aan het posten. Al die dingen om de mensen in een Facebookgroep te steken. En toen kwam gewoon de vraag van ja, op welke manier is het beste om te communiceren. Is dat in de groep of is dat met de telefoon of hoe communiceer ik gewoon best met de jongeren?

Olave: Kwam je niet uit op een hele lijst van verschillende voorkeuren?

Jenebah: Ja, het kon op heel veel verschillende manieren. Maar ja, het feit is Facebook is niet veilig. Iemand kan je zien. Iemand kan zien dat je in een groep zit. Een vals profiel. Mijn hoofd begint dan te tollen. Er is ook wel wat ik tegen mijzelf zeg: overthinking. Je kan niet voor alles en iedereen goed doen. Je gaat eigenlijk van in het begin moeten kiezen. Wat is uw corebusiness en welke personen wil je eerst bereiken?

Olave: Daar zeg je heel wat. Iets heel groots. **Dat een organisatie of coördinatoren bij zichzelf moeten nagaan van wat kan ik eigenlijk? En voor wie is het bedoeld?** In de gangbare kritiek rondom inclusie is dat blasfemie. Je mag dat bijna niet zeggen. Ik weet dat ik die en die groep niet kan of wil bereiken. Jij maakt dan iets specifiek voor jongeren van kleur, bijvoorbeeld. En laten we zeggen je had bedacht: ik wil het alleen maar houden op jongeren van kleur die queer zijn, bijvoorbeeld. Dat is de groep waar ik me op ga focussen. **Er zijn instituten die altijd heel groot denken. Ze willen iedereen. En dat maakt safer spaces gewoon heel**

moeilijk. Want ja, als je iedereen uitnodigt dan is dat een beetje het probleem. Dan komt het van buiten naar binnen toe. Hoe doe je dat op een manier die recht doet aan de ambitie om toch inclusief te zijn?

Jenebah: Ik heb daar heel veel gesprekken over gehad, want heel veel groepen zeggen safer space, maar we gaan bijvoorbeeld eerst tien minuten in groep zitten en in die tien minuten zijn bijvoorbeeld alleen maar personen van kleur die mogen komen. Om het zwart-wit te zeggen. Er wat ook heel grappig is, eigenlijk komen er altijd witte mensen. Eigenlijk zien ze, het is eigenlijk voor deze groep. Heel veel mensen voelen zich wel aangesproken. Stel nu dat er een groep zal zijn. Wij willen een groep doen met alleen maar tien witte mannen, zou ik mij geroepen voelen om te gaan? Nee, ik zou ver weg blijven. En ik zou misschien pakweg drie jaar geleden ook zeggen "hela, ik zou bij alles moeten zijn. Ik zou ook uitgenodigd moeten worden." Maar nu zit ik wel op een manier, dat ik denk van nee. Soms is de ruimte niet voor mij. En dat had ik ook bij de jongeren, want als bijvoorbeeld jongeren van kleur die trans zijn alleen iets willen doen, dan moeten ze die de ruimte hebben. Dan krijgen ze het budget dat ze willen. Dan doen ze maar, ik moet daar niet altijd bij zijn.

Olave: Maar het is toch wel een heel ander verhaal als je zegt dat je alleen voor witte mannen iets organiseert. Dat wringt. Excuse you!? Dan bijvoorbeeld moslimvrouwen die bij elkaar willen komen. Of trans vrouwen of lhbt-jongeren die zeggen we willen een space voor ons alleen hebben. Want ik denk wat de poging is, is om een omstandigheid te creëren waarin de dominante blik, de witte blik, de cis blik. De hetero blik is er niet alleen één die gewelddadig is, die komt toeschouwen. Die komt een oordeel vellen. "Ben ik het hiermee eens?" Dat zie je heel vaak. Als we een panel hebben over racisme ofzo, dan zie je de witte personen zeggen, ja dat heb ik allemaal aangehoord. Maar ik ben het daar niet mee eens, want ik heb het niet meegemaakt. De witte blik, maar het is ook een blik waartoe we ons moeten verhouden de hele tijd.

Als er in de ruimte een witte persoon is, dan zijn bijna alle mensen van kleur daar zich heel erg van bewust van en gaan dan ook nadenken van wat zeg ik? En hoe ga ik dat zeggen? En zeker als je niet weet of die persoon belangrijk is, of macht heeft of niet. En **de vraag van we willen even een moment voor onszelf is emancipatoir omdat het probeert die blik verder weg te houden, zodat er andere soort van dynamieken kunnen ontstaan. Dat er ruimte is om verdiepend te kunnen zijn.** Of inderdaad überhaupt te kunnen ervaren wat het is om in een ruimte te zijn zonder die alom zijnde dominante blikken. En dus ik denk

dat er wel een heel erg groot verschil daarin ligt. Ik weet ook zeker dat je dat bedoelt. Maar voor de organisaties die daar moeite mee hebben of groepen die denken wij willen inclusief zijn. Maar hoe kan inclusie bestaan uit toch een selectie?

Jenebah: En dat is ook een discussiepunt. Persoonlijk snap ik dat eerlijk gezegd niet goed waarom dat zo een discussiepunt is. Want als we gewoon naar Vlaanderen kijken. Naar alle sportclubs, naar alle chiro clubs, naar alle cultuurdingen waar mensen naartoe kunnen gaan. Hoeveel personen van kleur zitten daar tussen? Hoeveel groepen? Da's bijna niets. En het feit is dat er misschien nu tien of twintig groepen uit de grond worden gestampt die zeggen "vooraleer wij publiekelijk buiten komen en publiekelijk onze organisatie gaan tonen, willen we eerst eens discussiëren over bepaalde dingen." En dat is het punt waar heel veel mensen over hebben gediscussieerd. Maar diversiteit en inclusiviteit is altijd ... Ik denk dat jij dat tegen mij hebt gezegd. Is **altijd weer ruimte geven voor iemand op uw termijn en uw voorwaarden. En dat is eigenlijk wat we nu willen tegengaan.** Wij willen er eerst echt zelf over nadenken en dat heb ik ook gedaan. Dat is ook de reden waarom Jabari niet mocht vasthangen aan Wel Jong Niet Hetero.

Olave: Waarom voelt iemand zich dan toch geroepen om ...

Jenebah: Ik heb het aan een huisgenoot gevraagd. Die persoon zat ook in Jabari. Veel personen die niet per se zwart waren ofzo of van kleur, waren wel bij Jabari. "Hoe komt het dat jij je wel geroepen voelt." En dan zei mijn huisgenoot: "omdat ik mij altijd, of meestal wel op mijn gemak voel in die groep."

Olave: Precies.

Jenebah: De reden is omdat mijn huisgenoot zijn werk heeft gedaan. Die is al vier, vijf jaar heel veel in verschillende groepen geweest. Heel veel nagedacht van ok, als ik de ruimte binnen kom, hoe kom ik over? Meestal neemt die een heel terughoudende rol op. Meestal helpt die bij heel veel dingen en meestal neemt die heel vaak niet eens de ruimte in.

Olave: Ja maar kijk dat is wel een beetje lastig, want **ik denk ik dat heel veel witte mensen en mensen van dominante posities vaak niet doorhebben hoeveel mensen die niet die identiteiten bekleden hen accommoderen.**

Jenebah: Ja, maar dat wil ik wel voor de duidelijkheid zeggen. Mijn huisgenoot is niet het perfecte voorbeeld. De reden is ook ja, ik zie dat zelf in mijn eigen familie. Hoe vaak over bepaalde gebeurtenissen of bepaalde dingen.. hoe vaak mensen daar een mening over willen hebben... Het doet er nu op heel veel vlakken niet toe. **Waarom moet er door bepaalde groepen over alles altijd een mening worden gegeven. Waarom kunnen we soms niet iets aanvaarden? Als sommige mensen zich zo voelen of sommige mensen zich anders willen groeperen?**

Olave: Maar dat is, again. Dus ik denk dat mensen zich aan de ene kant niet bewust zijn dat mensen van kleur inderdaad veel te vaak naar die meningen moeten luisteren. En inderdaad veel te vaak met die blik moeten relativeren, dat ze geen besef hebben van hoeveel werk het kost. De niet-witte personen, de trans mensen, de sekswerkers, de arme mensen in hun leven, om hen te accommoderen, om zich aan te passen en te voorkomen dat hun dominante geweld zich gaat uiten. **Dat hebben ze dan niet door. Twee, ik denk dat het ook te maken heeft met hoe dominantie zich als neutraal framet. Dus heel veel van de voorwaarden die de dominante groepen stellen, daar denken ze van zichzelf dat het hele redelijke en neutrale voorwaarden zijn.** Als je in zo'n instituut gaat werken bijvoorbeeld. En je zegt van "sorry, maar ik ga niet mensen uitnodigen uit bepaalde groepen zonder dat ik eten heb klaarstaan". Dat zo'n organisatie zegt, "maar dat doen wij nooit." Dus dat gaan we ook niet doen. Maar wanneer je zegt ja, maar je hebt wel te maken met een groep die het eigenlijk zich niet kan veroorloven om een halve middag bij mensen te gaan buurten. Want ze leven in overlevingsstand. Het minste wat je kan doen is eten verzorgen, bijvoorbeeld. Dat wordt dan gezien als onredelijk. **Het is moeilijk voor hen om te bedenken dat die voorwaarden, niet redelijk zijn maar bezwarend. Die zijn gewelddadig. Dat is lastig voor mensen omdat ze van zichzelf vinden dat ze heel erg redelijk zijn en neutraal. "Normaal", zeg maar. En het laatste denk ik, dat witte suprematie en dominantie volgens mij over toegang gaat.**

Het gaat over toegang hebben tot spaces, **tot ruimten**, maar ook toegang hebben **tot de kennis** die mensen, de niet-dominante groepen hebben of aan het ontwikkelen zijn of niet willen delen. Dus in die spaces komen en luisteren, dat is het recht van witte suprematie. **Dus ik heb recht op toegang tot alles, alle resources die je hebt, tot je eigen lichaam aan toe.** Weet je dat is hoe slavernij ook werkt. Op een gegeven moment was het van ik kan zelfs jouw lichaam bezitten. Laat staan de ruimte, je cultuur, je kennis of whatever. **Ik heb recht op alles en ik denk dat het voor iemand die in dominantie, dus met privilege is opgegroeid, het heel lastig**

is om te accepteren dat ze ergens geen toegang toe krijgen, want dat het is gemaakt dat ze toegang hebben tot anderen en wat voortkomt uit die andere, dat is wat nou eenmaal wat privilege is about: toegang.

Jenebah: Ik heb daar ook wel een voorbeeld. Heel vaak als het met mij niet goed gaat, dan valt mijn stem weg. En heel vaak bij mijn coördinator, als ik dan zeg ik voel mij daar en daar niet goed bij, wordt dat precies in een notitie opgeschreven. "Dat kunnen we gebruiken." En soms hoeft dat niet. Soms kan ik gewoon ook iets zeggen. Je moet dat niet allemaal opnemen.

Olave: Eerder zei je, dan heb je dan besloten: we gaan maar gewoon aan de slag.

Jenebah: Ja.

Olave: The proof of the pudding is in the eating. Ik weet niet wat de Nederlandse goede uitdrukking daarvan is. Heb je weleens situaties gehad dat het misging?

Jenebah: Ja, heel vaak.

Olave: Wat deden jullie dan? Hoe doen jullie dat? Of hoe gaan jullie daarmee om?

Jenebah: Voor mij was corona een grote ramp. Op heel veel vlakken. Hoe creëer je nu een veilige omgeving als je niet eens kunt afspreken. Je moet dat via de laptop doen, via zoom gesprekken, maar dat ging niet. Ik weet nog, dat was denk ik in februari. We hadden ons weekend gehad en één persoon had gezegd: ik zou heel graag nog naar Keith Haring willen gaan. Hij had niets meer laten weten, dus ik had nog een berichtje gestuurd, als je nog zin hebt: Ik kan nog een ticket regelen voor jou. Ik ben op dat moment met de grond gelijk gemaakt. Hoe durf jij dat nu voor te stellen. Ik heb nu net een paar operaties gehad en jij vraagt dat nu. Dat is nu helemaal het verkeerde moment. En toen dacht ik o wow. Weer iets waar ik geen rekening mee heb gehouden. Weer iets dat ik niet heb gezien, of het was mijn manier van communiceren. Misschien was ik te direct. En toen dacht ik: die persoon voelde zich waarschijnlijk niet veilig genoeg om tegen mij te zeggen, eigenlijk wil ik niet meer naar Keith Haring gaan. Dus dat zijn ook wel van die voorbeelden dat ik dacht van oei. Hoe ga ik dat aanpakken? Of waar ik ook heel veel moeite mee had was: ik ben wel proactief. Ik doe wel voort, maar heel veel jongeren haken gewoon af na een bepaalde tijd. Hebben geen ruimte meer, willen daar niet meer over praten of willen geen dingen doen. Het is dus een heel lange periode van opeens heel veel

dingen doen, en dan valt het stil. En dan moet je die jongen weer terug betrekken in een project.

Olave: Kijk, dit is natuurlijk een beetje een dingetje van het middenveld. In Nederland in ieder geval wordt er heel veel werk verwacht of gevraagd van allerlei doelgroepen als vrijwilligers. Hier ook?

Jenebah: O ja, ja, dat is ook de grootste kritiek, zeker bij artiesten en zo. Mensen worden niet betaald en ik had daar een discussie over met mijn andere collega. We zouden de jongeren kunnen aannemen voor een dag. Voor hun werk, of voor een gesprek of een vergadering. Dat zijn allemaal dagen dat ze hebben gewerkt en dat ze kunnen bijrekenen als anciënniteit. En toen zei mijn collega: als we dat gaan beginnen te doen gaat geen enkele jongere meer vrijwilligerswerk doen. Dan begint het. In hoeverre willen ze de jongeren betalen? Hebben ze de ruimte om jongeren te betalen?

Olave: Ja, maar kijk, dat is dus een beetje een dingetje. Want niet alle jongeren hebben gelijke omstandigheden. **Er zijn jongeren die er absoluut geen baat bij hebben om voor die ene dag betaald te worden. Die heel graag nog dat vrijwilligerswerk onbetaald kunnen doen. En er zijn jongeren voor wie dat gewoon geen optie is. Want, ze moeten overleven. Dan is het geen vrijwilligerswerk, dan is het gewoon werk** en zeker wanneer je ze als organisatie... Maar ik denk niet alleen jongeren, maar ook kunstenaars en allerlei doelgroepen. Die hebben vaak gewoon een heel andere relatie tot vrijwilligerswerk dan de dominante groepen. En weet je wat ik weet, bijvoorbeeld? Ik merkte in heel veel gemeenschappen, trans gemeenschappen. Daar wordt vaak ontzettend veel vrijwilligerswerk gedaan door trans mensen voor elkaar, de hele tijd in relationele sfeer. Vrienden of kennissen die vrijwilligerswerk doen met elkaar, en ook niet eens een besef hebben van "dit doe ik als vrijwilligerswerk."

Die zouden het ook nergens opschrijven op hun CV omdat het niet geformaliseerd is. Als ik die trans mensen bij mijn organisatie, bijvoorbeeld, ik werk nu bij KASK en zo, ga betrekken. Dan moet ik hen betalen, want ik weet dat ze eigenlijk geen ruimte meer hebben in hun overleven om nog meer vrijwilligerswerk te doen. Want ze doen al zoveel vrijwilligerswerk. Dus **iemand moet ze betalen om wat ze doen vrijwillig te kunnen voortzetten. Dus dan vind ik het heel belangrijk voor hun veiligheid ook. Voor hun lichamelijke veiligheid, maar ook voor de veiligheid van wat ik denk dat ze in te brengen hebben, hoe waardevol ik het vind om ervoor te zorgen dat ze betaald worden.**

Jenebah: Dat wordt nooit in een dossier opgenomen. Alleen maar de kost van het personeel wordt ingenomen. Maar de begroting die je zal maken voor je oproep. Eigenlijk zouden we daar ook kunnen bijzetten “ik zou voor een periode van twee of drie maand, tien jongeren betalen.” Hoeveel jongeren kunnen wij betalen voor dit project?

Olave: Ja, zeker voor de doelgroepen die het heel moeilijk vinden om dit te gaan doen. Dan moet je wel even nadenken van wat zijn de structurele problemen waar ze tegenaan lopen en de middelen?

Ik ben toch een beetje benieuwd. Heb je weleens gesprekken gehad met elkaar over wanneer er, mocht er echt iets misgaan? In de zin van interpersoonlijk. We weten in de queergemeenschap dat er heel veel problemen zijn rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag, rondom transfobie. En ga zo maar door. Hadden jullie? Of hebben jullie? Want je bent er nog bij betrokken. Hebben jullie al tijd of ruimte kunnen zien om daar processen voor te ontwikkelen voor als er dingen misgaan onderling?

Jenebah: Dit is echt een heel moeilijke vraag. In de periode dat ik daar heb gewerkt heb ik superveel opgevangen. Heel veel gesprekken gehad. En toen dacht ik van ja, we moeten iets doen. Dus ik heb dat naar mijn organisatie gestuurd. Ook naar andere organisaties: er gebeurt iets. Hoe kunnen we dat structureel aanpassen? Het enige antwoord dat ik eerst kreeg was: ah, we wisten niet dat dat in Gent ook gebeurde. We dachten alleen maar in Brussel of Antwerpen. Ik dacht, dat menen die niet. Dus ze zijn ervan op de hoogte, maar er gebeurt eigenlijk niets? Er is dus geen aanknopingspunt. Als er iets gebeurt, kan je bijna niet naar de politie gaan. Je kan het ook niet melden aan een bepaalde persoon die je daarmee ging helpen. Eigenlijk is er geen enkele structuur waar we ook naar kunnen gaan kijken, die we kunnen implementeren in onze groep. Dus dat was een heel open vraag van hoe gaan wij daarmee om? En het enige antwoord dat ik hierop heb iks: ik weet het niet. Code of conduct is er al heel vaak op gekomen. Ik heb alleen nog maar slechte dingen gezien, eigenlijk. Ik denk dat er een soort schaamte is, **een heel grote schaamte is van als wij publiekelijk gaan zeggen dat er een probleem is, dan gaat er weer een grote groep het idee hebben van, ja maar ja, die zijn zo.** Dat is ook weer het heel grote stigma van... “kunnen we daar eigenlijk over praten? Is het eigenlijk wel gepast om daarover te praten?”

Olave: Dat is natuurlijk wel heel lastig. Je wordt dan een soort van aanspreekpunt voor allerlei jongeren in gemarginaliseerde posities. Die komen bij jou terecht. Want ze denken van Jenebah is Jabari aan het doen. Hartstikke leuk, hartstikke radicaal enzo. Ook interessant. Dan neem ik aan dat ze ook bij jou uitkomen voor allerlei andere dingen die gaande zijn in hun leven of hun relatie tot organisaties en tot het middenveld en tot de LHBT-gemeenschap en zo. En dan heb jij niks, geen enkel proces waarvan je kan zeggen nu gaan we dit in gang zetten. Heb je helemaal niks op papier. Dan zeg je, dan ben ik dat gaan aankaarten bij de organisaties en enzovoort. En ja, dat was soort van “oh, dat wisten we niet, niet echt duidelijk, want dit is wat we gaan aanbieden.” Maar ik ben benieuwd voor jezelf, heb je wel eens, in de tijd dat je dit hebt gedaan en nu nog steeds... iets gehoord en gezien van processen die men misschien in andere organisaties in het middenveld of andere activistische groepen kent? Als er een probleem is, als er een grensoverschrijdende handeling gebeurt, dan is dit een proces. Heb je dat wel eens tegen gekomen hier in België?

Jenebah: Er is heel veel opgemaakt, zeker in de queergroepen. In Gent werd er denk ik.... **je komt daar binnen en “consent” wordt daar wel honderd keer gezegd. Maar nooit, en ik hoop ook voor iedereen die nu luistert, nog nooit heb ik in de praktijk gezien hoe dat ze het gaan aanpakken.** Want heel veel mensen praten van ik dit en dat doen. Maar ik zie nog heel veel mensen rondlopen die dingen doen die ongepast zijn en ermee weggkomen. En dan is mijn vraag niet als groep, maar als persoon, wat ga ik eigenlijk anders doen. Ga ik nu optreden? Ga ik nu zeggen: dit is niet oké? Ga ik daar naar die persoon toe? En dan moet ik naar mijzelf kijken. Ik doe dat uiteindelijk ook niet. Ik weet al die dingen, ik ken de mensen. En toch is er iets waar ik niet overheen kan. En toch kan ik het niet. Kan ik er niet mee naar buiten.

Olave: Hoe komt dat denk je?

Jenebah: Het gevoel van: is het wel mijn verhaal om te zeggen, als zelfs het slachtoffer niet naar buiten durft te komen? Wie ben ik om hun verhaal te gaan vertellen? Ik heb echt al heel vaak, want er is een bepaalde plaats, ik ga het niet in detail noemen, waar dingen zijn gebeurd. En ik moest er elke dag passeren. En hoe vaak heb ik niet gedacht “ik pak die steen en ik gooi de ruit in.”

Olave: Maar Jenebah. Ik ga nu iets heel brutaals vragen. You're a black woman. Hoeveel? Ik vraag me dat echt af, want ik heb ook mijn momenten gehad dat ik in

queer omstandigheden... In queer situaties iets had van shit, I want to do something, I want to say something or do something about it, but... Ja, ik moet ook niet onderschatten hoeveel ik teweeg kan brengen. Ik denk nu wel veel meer. Maar toen ik jonger was. Zwarte queer mensen zijn niet de meest, hoe zal ik het zeggen? We're not necessary the leaders. Je kan wel gaan roepen dit vind ik niet oké. Maar ik heb het idee dat als jij dat zou zeggen, in plaats van misschien een witte cis queer, dat jij misschien persona non grata wordt. Dat je meer behandeld wordt als de kill joy, de persoon die problemen veroorzaakt. Is dat niet ook een reden waarom je dan eigenlijk toch niks zegt? Ik vraag me af of zit ik nu heel erg te projecteren?

Jenebah: Ik heb wel altijd wel iets gezegd. Op heel veel zaken. Ik ben in heel veel situaties geweest die niet oké waren. Ik heb ook al iets gezegd. Je hebt gelijk. Ik heb altijd antwoord gegeven. Maar nu heb ik meer het gevoel van: mag ik het woord nemen voor hun? Dat is denk ik voor mij het grootste horde om over te gaan. Heel, heel vaak... een vriendin van mij, die heeft gewoon die persoon op Instagram gezet van "kijk als deze persoon u een vriendschapsverzoek stuurt, blokkeren, direct." En dat was een heel goeie actie. Eigenlijk is dat niet zo legaal, maar dat is toch al een actie? Iedereen weet het, maar toch, ik kan het niet, precies.

Olave: Ik vind het lastig. Ik ben ook niet zo heel sociaal. Ik ben echt wel een beetje een kluzenaarster. Maar ik merk nu dat **als ik iets zeg over een persoon, dat het tot aan het problematische toe gevolgd wordt. Dus ik ben daar heel zuinig op. Bijna als ik wat zeg dan is het bijna gewoon wet. Dan denk ik: mensen, doorvragen! Ik ben niet feilloos.** Maar ik kan me voorstellen dat het best lastig is om een zwarte vrouw te zijn in queer-gemeenschappen waar inderdaad veel gepareerd wordt met allerlei ideologieën en politieke grote woorden. En dat het dan heel erg hoogdrempelig wordt om te zeggen van "dit klopt niet", maar ik vind het wel heel knap dat je dat toch op je eigen manier hebt gedaan. En dan ben ik benieuwd, als je dan zo'n Jabari heb, dan heb je wel een context gecreëerd waar mensen wel hun eigen verhaal kunnen komen vertellen. Gebeurt dat ook?

Jenebah: Bedoel je in de groep of naar mij toe?

Olave: In de groep.

Jenebah: Ik heb nooit echt het gevoel gehad dat de jongeren die ik zelf heb aangetrokken zomaar heel hun levensverhaal gingen vertellen. Zo veilig was het ook nog niet om dat maar publiekelijk te doen, maar ik merkte wel dat dat tussen elkaar

of in een grote groep, zesentwintig of zo... dat ze misschien bij vijf mensen, dat ze dat wel deden. Het was niet openlijk van: "ik ga je echt eens alles vertellen."

Olave: Maar ook niet van "ik heb iets meegemaakt bij die club" ofzo. "En ik voel dat we samen er wat aan gaan doen. Ik gooi het hier in de groep zodat we samen een actie gaan doen."

Jenebah: Dat wel, want tijdens de zomer. Dus, KASK van Gent, waar jij dan voor werkt, mag ik dat zeggen? Die had een voorstelling en zij doen dat elk jaar en er worden verschillende studenten gekozen. Daar was geen diversiteit, daar was niets. Maar dat zo net na de Black Lives Matter protesten. Ze hadden een mooi zwart vierkant gezet. Ik had er genoeg van, want ik weet ook dat een andere Gents cultuurhuis meewerkt. Toen vanuit één of twee gesprekken met verschillende jongeren, zijn ze nu wel heel collectief gestart. Dat is in de zomer gebeurd. Ze hebben verschillende thema's aangepakt en zijn er nu heel collectief mee bezig. Dus ik denk wel van "ben ik nu speciaal de persoon die dat in gang heeft gestoken?" Nee, maar ik heb wel meegeholpen om de mensen bij elkaar te brengen. Want zoals je eerder zei, ik heb eten aangeboden een paar keer. Ik heb een weekend georganiseerd met iedereen samen. En daaruit hebben ze nu een collectief. Hebben ze geld kunnen verzamelen en zijn ze op weg. Ik voel mij niet altijd aangesproken om bij alles helemaal van begin tot einde te zijn. Ik ben wel de persoon, denk ik, om verschillende mensen aan te spreken van "ah, ik heb dat idee gehoord. Misschien kunt we bij elkaar komen." Dat heb ik wel vaker gedaan en elk idee dat een jongere had wou ik wel ondersteunen. Dan wou ik wel mee brainstormen, dan wou ik wel.. "Aja, wacht, zal ik die organisaties eens mailen? Misschien kunnen we..." Dat heb ik wel altijd gedaan, want Jabari is niet de plek waar alles naartoe moet gaan. Jabari is voor mij toch de plek waar van alles uit kan starten. Dat kan een startplaats zijn, maar het kan van alles uitvlooien. Dat vind ik wel belangrijk. **Ik wil niet dat de jongeren het gevoel hebben dat ze iets vanuit Jabari moeten doen, want dan zijn we misschien hetzelfde aan het starten wat een andere witte organisatie doet.**

Olave: Ik wil jou graag vragen voordat we afsluiten, want je hebt heel veel met ons gedeeld en ik dank je ontzettend voor de openhartigheid en de kwetsbaarheid die je hier.. ik ben ook heel onder de indruk van het werk dat je hebt verzet. Want het klinkt, als ik even mag samenvatten, alsof je dus bijna voor elk iets eigenlijk de moeilijkste weg hebt gekozen. Ik heb zoveel dingen gehoord die je benoemt dat ik denk van ja, dit zijn allemaal momenten waar ik heel goedbedoelende mensen toch

de makkelijke oplossing voor zie kiezen. Bijvoorbeeld, ik heb ook bij een grote LHBT-organisatie gewerkt in Nederland waar je dan iets opstart en natuurlijk wil dan de grote organisatie dat ik mee iets opstart voor mensen van kleur, en dat ik met de anderen die het startten toch niet durfde te zeggen van bvb wij willen niet dat het op de website gemeld wordt, dat er allemaal zeg maar reclame voor de grote organisatie mee wordt bedreven... omdat we dachten van ja, dat is dan de prijs die je betaalt voor zoiets. But you went immediately, from the beginning kies je eigenlijk het moeilijkste pad om te zeggen van, ik wil het wel doen... ik ben nog niet eens een maand hier aan het werk, maar ik kan nu al zeggen als ik zelfs maar één foto zie van mijn jongere, dan hebben we al een probleem.

En je gaat steeds door. Je vertelt steeds de keuzes die je hebt gemaakt om elke keer het meer gecompliceerde pad af te gaan. Zoals bijvoorbeeld wat je nu ook net beschrijft. "Ik heb niet de insteek gehad dat alles gekoppeld moet worden aan Jabari. Dat dingen uit Jabari kunnen gaan en hun eigen leven kunnen leiden." Wat heel moeilijk is voor organisaties en groepen om dat toe te laten, want dat is hoe ook die grote organisaties het liefst ook hun naam op alles plakken. Dus elke keer weer het moeilijke pad gekozen. Ik ben benieuwd naar het waarom. Van wie heb je dat onnozele idee gekregen om dat zo in te vullen? En twee, ik ben benieuwd of je dan toch met alle moeilijkheden de complexiteit die je hebt aangedurfd met de oprichting, een soort van élan hebt gecreëerd voor het jabari-project. En zijn er toch dingen die je anders had willen doen?

Jenebah: Oh veel, **ik zou veel meer mijn tijd willen hebben genomen.** Ik zou veel langer in een kleinere groep zijn geweest. Ik zou veel meer tijd willen hebben gestoken om **de jongeren meer één op één te leren kennen.** Met de jongeren van in het begin heb ik dat wel gedaan. Ik zou denk ik echt voor mezelf hebben beslist van kijk, hier is de lijn en met dit hier met dit ene idee vrees ik dat we moeten voortgaan. En dat laten uitvloeien. En wat ik zeker anders zou gedaan hebben is **meer tijd in jongeren steken en minder tijd in het structureel werken.** Ik heb heel veel gediscussieerd. Ik heb heel moeten nadenken. Altijd advies advies advies en dat is genoeg. Dat is ook de reden, ik verdwijn ook. De komende paar jaar wil ik niet uitgenodigd worden voor een panelgesprek. Ik wil weg. Ik wil niet dat iets aan mij wordt gelinkt, want ik wil terug op een veel anoniemere manier te werk gaan en praten.

Olave: Waarom?

Jenebah: Omdat ik denk dat dat voor mij als persoon mijn sterkte is om achter de schermen met de mensen te praten en de jongeren bij elkaar te brengen. Voor mij is dit het laatste hoofdstuk eigenlijk. Het moet niet op deze manier. Ik wil het wel zo terug inrollen en gewoon weer kleinschalig beginnen en het misschien iets grootser maken. Maar ik wil niet iets heel groots worden. Dat is niet wie ik ben. Het mag kleinschalig blijven voor mij. Ik wil niet het nieuwe Wel Jong Niet Hetero of COC in Nederland te worden. Dat hoeft niet.

Olave: Nee.

Jenebah: Groeien. Ik denk dat groeien makkelijker is als het kleinschalig is. Als je groot bent, probeer dan maar eens iets in de andere richting te krijgen. Hoeft niet voor mij.

Olave: Mja. Denk je dat kleiner ook veiliger is?

Jenebah: Ik denk echt dat dat veiliger is.

Olave: Interesting. Very Interesting. Maar toch wil ik toch teruggaan naar de vraag: je zegt niet van "ik had een makkelijkere weg moeten kiezen."

Jenebah: Dat wil ook niet. **Ik wil gewoon heel graag heel vaak op mijn bek gaan. Ik wil daar uit leren.** Daarom zeg, ik het eindresultaat doet mij uiteindelijk niks.

Olave: Maar jij hebt ervoor gekozen. Jij zei ook eerder tegen mij: 'toen ik aan het schrijven was heb ik zoveel mogelijk 'safer spaces' uit de beleidsdocumenten eruit gehaald en 'intersectionaliteit' als term heb ik eruit gehaald'.

Jenebah: We zijn dat nog niet. **We zijn nog niet intersectioneel genoeg, we zijn nog niet divers genoeg. We zijn dat allemaal nog niet. Maar waarom staat het dan wel in elk beleidsstuk? Waarom staat dat in elke tekst?** We zijn dat uiteindelijk niet. We zijn in de goede richting, maar we zijn nog niet divers genoeg en ik wil niet meer. Jabari is uiteindelijk een groep, van pakweg tien tot vijftien jongeren, die heel veel ideeën had, maar op het einde nog niet heel veel heeft kunnen doen. En is dat erg? Nee, we zijn nog maar pas begonnen, maar we zijn nog niet heel groot. We hebben nog geen grote campagnes. We hebben nog niet elke laag van de samenleving erbij getrokken. Is dat erg? Nee.

Olave: Maar tegelijkertijd heb ik het idee dat jullie wel heel hard aan het werken zijn. Je zegt, die belofte van safe space kun je eigenlijk niet maken. Want 100 procent, dat gaat gewoon niet. Maar je staat wel positief tegenover de mensen die dat wel proberen. Die die ambitie hebben om safer spaces te worden.

Jenebah: Ja, ik sta zeker achter de mensen die die ambities hebben. Maar we moeten wel transparant zijn. En we moeten toegeven dat het niet zo makkelijk is en dat het misschien heel lang gaat duren. Maar laten we dan wel iets transparanter zijn. Dat zei ik daarvoor ook. Alsjeblieft, overheid. Herpak het. **Laat geen organisaties projecten schrijven met de hoop om diverser te worden, terwijl ze dat schrijven met hun drie witte collega's.** Nee laat hen dat project schrijven met de jongeren, zodanig dat we al van in begin in de juiste richting starten. En daar begint voor mij de transparantie. We weten niet hoe rap we de jongeren gaan betrekken. Daar kan je transparanter over te zijn.

Olave: We hebben zoveel dingen besproken. Ik voel me toch geroepen om iets van een samenvatting te geven, want ik heb heel veel gehoord dat me heel erg raakte. Vind je het oke als ik probeer om het een beetje te samenvatten? “De lessen van Jenebah. En Jabari”. Het eerste wat mij heel erg opviel is inderdaad dat je, en ook nu, eindigt met: **Het kost tijd.** Dat is misschien wel een take away voor de luisteraars, en ook voor mezelf die graag ook safer spaces wil organiseren. Het kost tijd. Twee. Wat ik heel mooi vind is je zegt **het is ook een investering in relaties.** Echt een diepe, diepe investering in de relaties. De doelgroep zelf. De mensen zelf. Het hoeft niet meteen groot te zijn, maar een goeie investering in mensen beter leren kennen. En elkaar beter leren kennen is een belangrijk onderdeel van veiligheid creëren. 3. Wat ik ook meekreeg van jou is dat voor degene die het werk moeten doen dat, zeker als het in de context van een andere organisatie, van een dominante organisatie is, dat **degenen die het doen ook veiligheid verdienen.** Of ze dat bij grote instituten doen of misschien in een andere context, dat we er ook voor moeten waken dat we die personen beschermen en ervoor zorgen dat hun grenzen niet overschreden worden. Dat ze grenzen mogen bepalen. Dat ze niet getokenized worden. Al die dingen. En wat ik ook meekreeg van wat je zei is **die balans** heel goed weten. Van hoeveel mag je van mensen vragen? Of het nu jongeren of doelgroepen zijn. **Hoeveel mag je van hun vragen? En wanneer moet je ze betalen voor bepaalde dingen? En bij hoeveel van dit proces moet je hen betrekken.** En natuurlijk, **wat zijn hun echte behoeftes? Zijn ze echt individueel geïnteresseerd in de hele organisatie van een project van A tot Z? Of zouden ze eigenlijk eens een keertje hun verhaal kwijt willen kunnen, en moeten ze**

dus heel erg goed weten wat je biedt en kunst bieden? Is dat het een beetje of mis ik iets?

Jenebah: Perfect.

Olave: Ik heb het bij de vorige gesprekken niet gedaan, maar er waren so many great things dat ik zo graag wil dat de luisteraars ze niet vergeten, dat die dat misschien opschrijven. Do's and dont's. Bedankt voor je tijd.

Jenebah: Graag gedaan.

Olave: Is er misschien nog iets dat je heel graag kwijt wil. Dat je denkt, als ik straks op de fiets ben of onderweg denk ik shit, waarom heb ik dat niet gezegd?

Jenebah: Het enige wat ik nog wil zeggen is om alle jongeren te bedanken. Die hebben mijn anderhalf jaar ontzettend moeilijk gemaakt maar ook ontzettend leerrijk, en ik heb mij zo geliefd gevoeld. En zelfs, na het project kan ik nog steeds zeggen "dat zijn mijn vrienden". Ik kan daar ook naartoe. En dat is denk ik wel een gevoel dat ik nog niet heb gehad. En dan kan ik wel eerlijk zeggen, op een manier is er wel een safer space gecreëerd voor mij. Want ik heb mij kunnen openstellen. Dat heb ik niet met mijn collega's kunnen doen.

Olave: Ik ken jouw collega's, je hebt wel lieve collega's.

Jenebah: Ik heb lieve collega's, maar toch.

Olave: Het is niet de bedoeling hé. Dat is niet waar het over gaat. Het gaat over de impact. Bedankt.

Wij hebben ook heel veel mensen te bedanken. Waaronder Milan die echt nog heel veel dagen in de audiobooth moet zitten en alles moet opnemen en alle gesprekken moet volgen. En editen. Natuurlijk ook Kaaitheater en Erika Sprey. En Liselot. Er zijn echt heel veel mensen betrokken. Er zijn echt toffe mensen bij Kaaitheater die hierbij helpen. Non Sens, mijn partner in crime. Een activist uit Rotterdam, waar ik ook heel veel safer spaces mee heb gecreëerd. Hele toffe persoon. En ook mensen van Kunstenpunt. Die helpen ons ook. Onder andere om transcripties van alle gesprekken te maken, zodat het dus ook toegankelijker is voor mensen die niet de tijd hebben of de ability hebben om twee uur lang te luisteren. Niet iedereen kan of

wil luisteren. En misschien wil je het liever lezen in hun eigen tijd. Bedankt allemaal en tot de volgende.